

Kültürel Sermaye Ölçeği: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması***Yunus Emre AVCI¹***Dicle Üniversitesi, Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Bölümü***Mehmet YAŞAR***Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bölümü***ÖZET**

Bu çalışmanın amacı öğretmenlerin kültürel sermaye yeterliklerini (Entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç, kültürel potansiyel) ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmektir. İlgili alanyazın tarandığında yurt içinde eğitim bilimleri alanında kültürel sermayeye dair çok az çalışmanın olması, “kültürel sermaye” kavramının ülkede yeni tartışılıyor olması araştırmayı önemli kılmaktadır. Araştırmanın örneklemini 2013-2014 öğretim yılında Gaziantep ili eğitim kurumlarında görev yapan 110’u kadın, 146’sı erkek olmak üzere toplam 256 öğretmen oluşturmaktadır. Ölçme aracının geliştirilmesi için öncelikle ilgili alan yazın taranarak madde havuzu oluşturulmuş olup 60 maddelik taslak form hazırlanmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak 51 maddelik anket formuyla ön uygulamaya çıkmıştır. Uygulama sonrasında geçerlik ve güvenilirlik analizi yapılmış olup faktör yükleri .50’nin altında olan maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Bu işlemde sonra ölçme aracında geriye kalan 30 madde yer almıştır. Yapılan geçerlik çalışmaları sonucunda açımlayıcı faktör analizi için ölçeğin KMO değeri .92; Bartlett testi .00 ($p < .01$); açıklanan varyans %57 olarak saptanmıştır. Hazırlanan ölçeğin boyutları ise; entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç ve kültürel potansiyel olarak tanımlanmış olup bu boyutlar alanyazın ile tutarlı görülmüştür. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ise ölçme aracı için yapılan DFA’da elde edilen uyum indeksleri incelenmiş ve Ki-kare değerinin ($\chi^2=1018.93$, $N=256$, $sd=393$, $p=0.00$) anlamlı olduğu görülmüştür. Uyum indeksi değerleri ise RMSEA; 0.079, SRMR; 0.065, GFI; 0.79, AGFI; 0.75, CFI; 0.96, IFI; 0.97, NFI; 0.94; $\chi^2/df=2.59$ olarak bulunmuştur. Bu durum ölçeğin kabul edilebilir uyum düzeyinde olduğunu göstermektedir. Güvenirlik çalışmasında ise iç tutarlık katsayısı olan Cronbach alpha değeri toplamda .94 olarak bulunmuştur. Boyut bazında bakıldığında ise tüm boyutların değerleri .77’nin üzerinde çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: *Kültür, Kültürel Sermaye, Geçerlik, Güvenirlik.***MAKALE
BİLGİSİ***Alınma
Tarihi: 11.07.2014**Düzeltilmiş hali alınma
tarihi: 19.01.2014**Kabul Edilme Tarihi:
21.11.2014**Çevrimiçi yayınlanma
tarihi: 26.12.2014*

* Bu çalışma Yunus Emre AVCI’nın Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde yapmakta olduğu “Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterliklerinin İncelenmesi” adlı doktora tez çalışmasından üretilmiştir.

¹ Sorumlu yazar:

Küyunusavci027@hotmail.com

412 241 10 00

The Scale of Cultural Capital: A Reliability and Validity Study

Yunus Emre AVCI²

Dicle University, Ziya Gökalp Faculty of Education

Mehmet YAŞAR

Dicle University, Ziya Gökalp Faculty of Education

ABSTRACT

Aim of this study is to develop a reliable and valid scale that can evaluate teachers' cultural capital proficiencies such as intellectual knowledge, participation, cultural awareness and cultural potential. The fact that there are few domestic studies on cultural capital in the field of education sciences and the fact that the concept has just begun to be discussed make the study vital. In the education year of 2013-2014, in the city of Gaziantep the total 256 teachers 110 of whom are female and 146 of are male were sampled for the study. In order to develop the scale, firstly related literature was scanned and an item pool was constituted. Then a draft form consisting 60 items was formed. After having taken experts' view and having made required arrangements, the draft form consisting of 51 items was applied preliminarily. Following to that, the analysis of reliability and validity was done and the items whose item total statistics value is below 0.50 were excluded. So 30 items were left for the scale. As a result of validity analysis, for the explanatory factor analysis, the scale's KMO value is .092, Barlett test is .00 ($p < .01$) and the total explained variance is % 57. The subscales of the scale are determined as intellectual knowledge, participation, cultural awareness and cultural potential. These subscales are found to be consistent with the literature. As a result of confirmatory factor analysis, model's fit index obtained via DFA was examined and Chi-square value ($\chi^2=1018.93$, $N=256$, $sd= 393$, $p= 0.00$) is observed to be significant. Fit index values are; RMSEA; 0.079, SRMR; 0.065, GFI; 0.79, AGFI; 0.75, CFI; 0.96, IFI; 0.97, NFI; 0.94; $\chi^2/df = 2.59$. These values of scale shows that an acceptable level of compliance. For the reliability of the scale of whose internal consistency was analyzed, Cronbach Alpha value is estimated to be .094. When analyzed as subscales, whole subscales values were above .77. As a result, a reliable and valid scale with 4 subscales consisting total 30 items has been obtained.

ARTICLE INFO

Received: 11.07.2014

Revision received:
19.01.2014

Accepted: 21.11.2014

Published online:
26.12.2014

Key Words: *Culture, Cultural Capital, Validity, Reliability.*

Giriş

Toplumsal hayata baktığımızda bireylerin yaşantısı gereği farklı farklı sermaye türlerine sahip olduğu görülmektedir. Ekonomik sermayenin yanı sıra insanların sahip olduğu sosyal ve kültürel sermayenin de gündelik yaşama doğrudan veya dolaylı etkilerini görmek mümkündür. Sermaye türleri arasındaki ilişkilere dikkat edildiğinde bireylerin sahip olduğu bu sermaye türlerinin toplumsal hayatta etkileşim içerisinde olduğu görülebilir. Ekonomik sermayenin paylaşımına dayalı sınıfsal yapı, kültürel sermayenin paylaşımında yer yer karmaşıklansa da, genellikle paralel bir biçimde işleyecek şekilde sınıfsal farkları yansıtır, yeniden-üretir ve meşrulaştırır (Bourdieu ve Passeron, 1970). Fransız sosyolog Pierre Bourdieu tarafından sıkça dile getirilen ve bu vasıta ile literatüre giren kültürel sermaye

² Correspondent author.
yunusavci027@hotmail.com
412 241 10 00

kavramı yüksek kültüre ait malumatın toplamı ve eğitim yoluyla elde edilen hünelerinin bir bütünüdür (Bourdieu, 1986: 241-258). *Kültürel sermaye*, geniş anlamıyla eğitim -başka bir deyişle, ‘sosyalleşme’- sürecinde elde edilen birikimin toplamını dile getiren bir kavramdır veya belirli bir grubun paylaştığı kültürel eğilim, tutum, inanç, gelenek, değer, iş yapma biçimi ve ifade neticesinde öğrendiği ya da edindiği beceriler olarak tanımlanabilir (Aksoy, Enlil, 2010: 25). Bourdieu, kültürel sermayeyi formel eğitimle kazanılan ve diplomalarla objektif bir görünüm kazandırılan “okul sermayesi” ile aileden kaynaklanan ve doğal bir biçimde, aile hayatı içerisinde kazanılan nitelikleri ifade eden “tevarüs eden kültür sermayesi” olmak üzere ikiye ayırarak inceler. İster okul sistemi yoluyla elde edilmiş olsun, ister aileden devralınmış olsun, entelektüel niteliklerin toplamına karşılık gelir (Bourdieu 1970, Akt. Ünal, 2004). Bu sermaye üç biçim altında var olabilir: kalıcı eğilim olarak bedene bağlı durumda (örneğin başkaları karşısında rahat konuşma); kültürel meta olarak nesnel durumda (tablo ve eserlere sahip olmak gibi); kurumsallaştırılmış, yani kurumlar tarafından sosyal olarak onaylanmış durumda (okul unvanları gibi) (Ünal, 2004). Tabi ki eğitim sadece okullar vasıtasıyla gerçekleşmez, aile bireyin ilk olarak eğitim aldığı kurumdur. Bu sebeple kültürel sermaye hem aile ve çevreden gelen birikim hem de eğitim yoluyla kazanılan beceri ve kazanımı ifade eder. Her iki ayağıyla birlikte kültürel sermaye geçmişi/zemini okul vasıtasıyla geliştirilebilir ve yeniden üretilebilir.

Hem okul hem de ailedeki sosyalleşme süreci boyunca edinilen kültürel sermaye, sınıfsal pozisyonun işaretleyicisi olarak önemlidir. Kültürel tavır, tercih ve davranış, yani bir bütün olarak kültürel sermaye, kişinin beğenileri yoluyla toplumsal seçimi seferber edecek biçimde ortaya çıkar. Bu anlamda kültürel sermayenin taşıyıcısı olarak beğeniler/zevkler, sosyal ayrımın da işaretleyicisidirler. Bourdieu okul başarısının nedenini başarılı çocukların “zeka”sında veya “yetenek”inde değil; toplumsal kökeninde ve aile ortamından tevarüs ettiği kültürel sermayesinde arar. Metafizik bir kader olduğu sanılan şeylerin (“Okulda başarısız; çünkü tembel, çünkü akı almıyor” vs.) aslında tahakküm ilişkilerinin bir uzantısı olduğunu gösterir. Okul başarısızlığının nedeni olarak, kültürel sermayenin eşitsiz dağılımına dikkat çeker (Bourdieu, 1984. Akt. Koytak, 2012).

Kültürel sermayenin eğitimde bu kadar öne çıkmasının nedeni, ailelerin eşit kültürel sermayeye sahip olmayışı ve bu eşitsizliğin öğrencilerin başarısını belirlemede etkili olmasıdır. Kültürel sermayenin eğitim sisteminde belirleyici olması, eğitimdeki eşitsizliklerin gizli den derinleşmesine hizmet edebilmektedir (Bernstein, 1977; Bourdieu, 1986). Sosyal bağlamda doğduğu aileyi seçemeyen çocuk sosyo-ekonomik ve kültürel olarak görece alt sınıfta yer alan bir ailede dünyaya gelmişse kültürel sermaye birikimi sağlama ve eksiklerini giderme şansını nitelikli bir eğitimle karşılayabilir. Kaliteli eğitimi almanın yolu ise evvela kendini iyi yetiştirmiş ve zengin kültürel sermaye birikimi sahibi öğretmenlerin varlığıyla ve eğitimiyle mümkün olmaktadır. Bu açıdan öğretmenlerin kültürel sermaye düzeylerinin belirlenmesi ve öğretmen alım süreci, yetiştirme süreci ve sonrasında kültürel sermaye birikimlerini artırıcı etkinlik ve çalışmalar yapılması önem arz etmektedir.

Kültürel sermayenin birçok alt bileşeni vardır. Kültürün sınırlanamayacak kadar geniş tanımlarına bağlı olarak (Oğuz, 2011) kültürel sermayenin boyutları da araştırmacılar tarafından çeşitli şekillerde izah edilmiştir (Ünal, 2004; Arun, 2009; Ekşioğlu, 2013; Upright, 2004; Kane, 2004; DiMaggio, Mukhtar, 2004; Warde ve diğerleri, 2007; Bridges, 2009; Feniger, Shavit ve Ayalon, tarihsiz; De Graaf, De Graaf, ve Kraaykamp, 2000.). Bu çalışmada kültürel sermaye literatürde yer alan dört bileşen (Katılım, entelektüel birikim, kültürel bilinç, kültürel potansiyel) üzerine kurulmuş olsa da adı geçen araştırmalarda da görüldüğü gibi kültürel sermayeyi farklı boyutlardan ele almak mümkündür.

İlgili Yurtiçi Araştırmalar

Kültürel sermayeyle ilgili yurtiçinde yapılan çalışmalar eğitim bilimleri alanında, özellikle kültürel sermaye eğitim ilişkisi bağlamında çok sınırlıdır. Yurtiçinde konuyla ilgili olarak;

Ünal, (2004) sosyoloji anabilim dalında yapmış olduğu “Sosyal Tabakalaşma Bağlamında Pierre Bourdieu’nün Kültürel Sermaye Kavramı” isimli doktora çalışmasıyla kültürel sermaye kavramının oluşumu ve türleri konusunda Pier Bourdieu perspektifinden bilgiler sunmuştur;

Arun, (2009) “Yaşlı Bireyin Türkiye Serüveni: Türkiye’de Yaşlı Bireyler Arasında Kültürel Sermaye Dağılımı.” isimli çalışmasında 2004 Türkiye Yaşam Kalitesi Araştırmasının verilerini kullanmış ve

Arun, (2009) “Yaşlı Bireyin Türkiye Serüveni: Türkiye’de Yaşlı Bireyler Arasında Kültürel Sermaye Dağılımı” adlı çalışmasında Avrupa Yaşam Kalitesi veri seti kullanmış ve kültürel sermayeyi 2 boyut altında incelemiştir. Çalışmasında nesillerin kültürel sermaye dağılımlarının yaşam şanslarını nasıl düzenlediği analiz edilmiştir. Sonuç olarak eğitimsel geçmiş ve yaşam şekli gibi yüksek kültürel sermayeye sahip bireylerin etrafındaki değişimlerden daha çok farkında olduğu ve daha mükemmel bir sosyal hayat talebinde oldukları tespit edilmiştir.

Kip, (2010) Türkiye’de üst seviyede sosyal grupta bulunan dolayısıyla üst seviyede kültürel sermayeye sahip olması beklenen grupla, alt seviyedeki sosyal grupta bulunan dolayısıyla alt seviyede kültürel sermayeye sahip olması beklenen grup arasında, TV izleme davranışları açısından kültürel bir hiyerarşi oluşturacak şekilde, istatistiki olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda, gruplar arasında izlenme oranlarında farklılıklar gözlenirse de, bu farklılıkların üst alt kültür gibi bir ayrımı ortaya koyacak bir şekilde olmadığı, Türk televizyon izleyici yapısının omnivor bir yapıda olduğu görülmektedir.

Ekşioğlu, (2012) yaptığı çalışmasında kültürel sermaye ile ekonomik kalkınma arasındaki ilişkiyi tartışarak, Türkiye için kültür ile ilgili faaliyetlerin çarpan etkisini hesaplamak ve müzeler örneği üzerinden sosyal fayda ve kentsel dönüşüm katkılarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma sonuçları uluslararası kentsel dönüşüm örnekleri, Girdi Çıktı Analizi (GÇA) ve Fayda Maliyet Analizi (FMA) bulgularından yola çıkarak toplumların kültürel sermaye birikimi ile eğitim, ekonomik kalkınma ve sosyal refahı arasında olumlu bir ilişki olduğu, kültürel sektöre yapılacak yatırımların tüm ekonomide canlandırıcı etki meydana getireceğini saptamıştır.

Çerezcioğlu, (2013) çalışmasında metal müzik türünde İzmir ilinde yer alan bir grubun kültürel sermaye değerlerini incelemiş ve kültürel sermaye olarak belirginleşen özellikleri ele almıştır. Grubun kültürel sermaye unsurları olarak; metal müzik tarihine dayalı bilgi, alt türlere dayalı işitsel ayırt edebilme yeterliliği, kültürel sermayenin medya araçlarıyla dolaşımı, müzik grubu (scene) pratiklerine ilişkin bilgi, müzik grubu (scene) için çalışmak ve müzik tür ve gruplarında var olan stilleri geliştirmek olarak 6 kategoride belirtmiştir. Böylece grupta ortak olarak yer alan belirgin müzikal özellikler kültürel sermaye kapsamında değerlendirilmiştir.

Yapılan çalışmalardan da anlaşılacağı üzere kültürel sermayeyle ilgili yurt içinde yapılan çalışmalar eğitim bilimleri alanında, özellikle kültürel sermaye eğitim ilişkisi bağlamında çok sınırlıdır. Yurtiçi çalışmalarda ise öğretmenlerin kültürel sermayelerini ölçümleyen çalışmalar yok denecek kadar azdır.

Bu çalışma kültürel sermaye kavramına yurtiçinde eğitim bilimleri literatüründe yer vermek, öğretmenlerin kültürel sermaye yeterliklerini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Kültürel Sermaye Ölçeği

Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterliklerini belirlemek için ölçme aracı geliştirilmeden önce sosyal sermaye ve kültürel sermaye ile ilgili alanyazın taranmış olup ilgili ölçekler incelenmiştir. Alanyazına bakıldığında kültürel sermaye ile ilgili yerli ölçek bulunmamasıyla birlikte yapılan yabancı yayınlar ve kültürel sermaye konusundaki uluslararası çalışmalar incelenerek kültürel sermaye ölçeği taslağı oluşturulmuştur. Kültürel sermayeyle

ilgili çalışmalar incelendiğinde; De Graaf, De Graaf, ve Kraaykamp, (2000) çalışmalarında ailenin kültürel aktivitelere katılımı ve aile içinde yapılan okumalar gibi kültürel sermaye bileşenlerinin öğrencilerin kültürel sermayelerine etkileri ele alınmıştır. Pishghadam ve Zabihi, (2011). çalışmalarında kullandıkları sosyal ve kültürel sermaye ölçeği, Khodadady ve Natanzi, (2012). çalışmalarında üniversite öğrencilerine uygulamak amacıyla geçerlik ve güvenilirliklerini yaptıkları kültürel sermaye ölçeği ve Khodadady ve Mokhtary (2013), Zabihi ve Pordel, (2011) yüksekokul öğrencilerinin kültürel sermayelerine yönelik olarak hazırladıkları ölçeklerden yararlanılmıştır. Leger Marketing (2007) yayınlamış olduğu çalışmada Edmonton şehrinin kültürel sermayelerini belirlemek amacıyla belirli yaş grupları için hazırlanan sorular da incelenmiştir.

Kültürel sermayeyle ilgili alanyazın incelendiğinde kültürel sermaye bileşenlerinin araştırmaların kapsamı bağlamında farklılaştığı görülmüştür. Temel bileşenler olarak; entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç ve kültürel potansiyel boyutları kabul edilmektedir.

Yöntem

Bu kısımda ölçek geliştirme safhaları işlem basamakları başlığı altında verilmiştir. Birinci işlem basamağında madde havuzunun oluşturulma süreci ve ön uygulamaya hazır hale gelmesi; ikinci işlem basamağında ön uygulama süreci; üçüncü işlem basamağında geçerlik güvenilirlik analizleri için; madde toplam korelasyonu, açımlayıcı faktör analizi, iç tutarlılığa dair güvenilirlik analizi, boyutlar arası korelasyon ve doğrulayıcı faktör analizine dair bulgulara yer verilmiştir.

İşlem Basamakları

Birinci işlem basamağı

Ölçeğin hazırlanmasında taranan ölçme araçları, uzman görüşler ve alanyazın sonucunda 60 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Maddelerin içerik ve kapsam geçerliliğinin belirlenebilmesi için tez danışmanı, eğitim yönetimi, program geliştirme, ölçme ve değerlendirme ile araştırma yöntemleri ve istatistik alanında uzman kişilerin görüş ve önerileri doğrultusunda düzenlemeler yapılmış olup ön uygulama için 51 maddelik bir ölçme aracı hazırlanmıştır.

Ölçme aracı uygulanmadan önce, anlaşılabilirliklerinin değerlendirilmesi için kamu okullarında çalışan öğretmenlere tekrar incelettirilmiş ve gelen görüşler doğrultusunda düzenlenerek “Kültürel Sermaye Ölçeği” ön uygulamaya hazır duruma getirilmiştir.

Ön uygulama için son şekli verilen ölçme aracı iki bölümden oluşmuştur. Ölçme aracının birinci bölümünde 13 maddeden oluşan kişisel bilgiler kısmı, ikinci bölümde ise 51 maddeden oluşan kültürel sermaye ölçeği yer almaktadır. İkinci bölüm için verilen ifadelere katılım düzeyini belirtmek amacıyla 0’den başlayarak 1, 2, 3, 4, 5 rakamlarından birini işaretlenmesi istenilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların araştırma sorularına verdikleri yanıtların aritmetik ortalamaların değerlendirilmesinde “0-1.66 = Düşük düzey” , “1.67 – 3.33 = Orta düzey”, “3.34 – 5 = Yüksek düzey ”, kültürel sermaye düzeyleri ölçüt olarak esas alınmıştır. Bu durumda 3.34 ve üzeri puan alan öğretmenlerin kültürel sermaye yeterliklerinin “üst düzey”, 3.33-1.67 puan için öğretmenlerin “orta düzey”, 0-1.66 puan alanların “düşük düzey” de olduğu düşünülmektedir.

Kişisel bilgiler kısmında kültürel sermaye düzeyine doğrudan veya dolaylı etkisi olabileceği düşünülen bağımsız değişkenlere yer verilmiştir. Bunlar; cinsiyet, eğitim düzeyi, branş, mezun olunan üniversite, görev yapılan il, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi,

kardeş sayısı, ailede yükseköğretim düzeyinde eğitim alan kişi sayısı, kıdem, ailenin toplam aylık geliri, okul öncesi eğitim alma durumu, aile fertleri arasında daha önce öğretmen olma durumu, yükseköğretim öncesi hayatının büyük kısmını geçirdiği yer gibi sorulara yer verilmiştir.

İkinci işlem basamağı

Araştırmanın ön uygulaması, evrende yer alan okullarla benzerlik gösteren ancak örneklemde yer almayan Gaziantep il sınırları içinde bulunan kamu okullarında görevli öğretmenlerin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Ön uygulama sonrasında yapılacak olan istatistiksel analizlerin anlamlı olabilmesi ve faktör yüklerinin belirginleşebilmesi için gereken katılımcı sayısı tartışma konusudur. Mevcut görüşler üç kategoride incelenebilir. (Madde sayısı/gözlem sayısı) oranları, mutlak gözlem sayısı ve (beklenen faktör sayısı/gözlem sayısı) oranları (Yurdugül, tarihsiz). Comfrey ve Lee (1992), faktör oluşumlarında mutlak gözlem genişlikleri için 300 katılımcıyı “iyi” olarak kabul etmektedir. Osborne ve Costello (2004) gözlem sayısı oranının faktör sayısının 11 kat olmasını yeterli bulmuştur. Ön uygulaması yapılan bu araştırma 51 maddelik ölçme aracı için madde sayısının beş katını da aşan 256 öğretmen ile yürütülmüştür.

Ön uygulama sonucunda veri toplama araçları ile ulaşılan geçerlik ve güvenirlik analizlerine ilişkin bulgulara izleyen başlıkta yer verilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri

Ön uygulama öncesinde “Kültürel Sermaye Ölçeği”nde 51 madde yer almıştır. Ölçeğin güvenirliği, Cronbach’s Alpha iç tutarlılık katsayısının ve madde toplam korelasyonlarının hesaplanması ile test edilmiştir. Güvenirlik analizinde madde toplam korelasyonları .45’in altında olan maddeler değerlendirme dışında bırakılarak geçerlik ve güvenirlik analizleri yinelenmiştir.

Ölçeğin açımlayıcı faktör analizi ile değerlendirilmeye uygun olup olmadığını test etmek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri ve Barlett Küresellik Testi sonuçları incelenmiştir. KMO değeri .923 olan ve Barlett testi anlamlı ($p < .01$) bulunan veri setinin faktör analizi için uygun olduğu anlaşılmıştır. Büyüköztürk (2002: 120) KMO katsayısının .60’dan yüksek ve Barlett testinin anlamlı çıkması halinde verilerin faktör analizi için uygun olduğunu ifade etmiştir. Bu noktada, ölçeğin yapı geçerliğini incelemek üzere öncelikle açımlayıcı faktör analizi yapılmış olup sonrasında açımlayıcı faktör analizinde belirlenen modelin uygunluğunu test etmek için ise doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır.

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin 4 boyuttan oluştuğu saptanmıştır. Analiz sonrasında ölçeğin birinci faktörünün 13 maddeden, ikinci faktörünün 7 maddeden, üçüncü faktörünün 5 maddeden ve dördüncü faktörünün 5 maddeden oluştuğu belirlenmiştir. 4 boyutta açıklanan varyansın toplamda %57 olduğu görülmüştür. Buna göre birinci boyut (Entelektüel Birikim) %40,795, ikinci boyut (Katılım) %7,430, üçüncü boyut (Kültürel Bilinç) %4,679 ve dördüncü boyut (Kültürel Bilinç) %4,205’ini açıklamaktadır. Birinci boyutta yer alan son 2 madde (madde 29 ve madde 16) analiz sonucunda farklı bir boyut oluştursa da kitap edinme ve kitap okuma alanyazın bağlamında entelektüel birikim boyutuyla ilgili olduğundan uzman görüşleri doğrultusunda bu boyuta dâhil edilmesi uygun görülmüştür. Her iki maddenin de birinci boyuta ait faktör yükleri 0,30’dan yüksek olması nedeniyle maddelerin bu boyutta yer alması mümkündür (Büyüköztürk, 2007). Faktör yükleri ve madde toplam korelasyonları tablo 2’deki gibidir.

Tablo 2. Ölçeğin Geçerlik Ve Güvenirliği İçin Yapılan Açımlayıcı Faktör Analizi Ve Madde Toplam Korelasyon Sonuçları

<i>Madde No</i>	<i>Madde toplam korelasyonu</i>	<i>Faktör yük değeri</i>	ENTELEKTÜEL BİRİKİM (intellectual knowledge)
(m39)	,719	,796	Çeşitli bilim dallarında bilgi sahibiyim
(m40)	,646	,769	Kültürel konularla ilgili objektif araştırmalar yaparım
(m41)	,683	,753	Tarihsel bilgiye dayanarak günümüzdeki kültürel değerleri ve olayları değerlendirip öngörülebilir bulabilirim
(m44)	,718	,695	Kültürel olay ve olguları farklı açılardan değerlendirebilirim
(m45)	,674	,673	Ulusal ve evrensel kültürel değerlerin farkındayım
(m47)	,658	,667	Kültürel olarak sürekli kendimi yenilerim
(m35)	,594	,649	Bilimsel dergi ve makaleleri okurum
(m37)	,601	,622	Edebiyatla ilgilenirim
(m46)	,572	,609	Kültürel çeşitliliğin toplumsal açıdan zenginlik olduğuna inanırım
(m27)	,726	,570	Kültürel içerikli kitaplar okurum
(m38)	,645	,551	Okuduklarımdan yararlı gördüklerimi hayata aktarırım
(m29)	,537	,341	Kitap alma (ödünç veya satın alma) alışkanlığım vardır
(m16)	,563	,304	Her ay düzenli olarak kitap okurum
<i>Cronbach-Alpha = .917</i>			
<i>Madde</i>	<i>MTK</i>	<i>Faktör yükü</i>	KATILIM (participation)
(m17)	,608	,791	Kültürel amaçlı faaliyet ve/veya kurslara katılım
(m6)	,566	,773	Toplumsal faaliyetlere gönüllü olarak katılım
(m18)	,666	,726	Kültürel faaliyetlere katılımı mümkün kılacak çevreye sahibim
(m1)	,500	,718	Gezilere katılım.
(m28)	,603	,697	Sanat çalışmalarına katılım
(m8)	,610	,658	Boş vakitlerimde kültürel çalışmalarla meşgul olurum
(m32)	,576	,642	Kurum içi etkinliklere düzenli olarak katılım
<i>Cronbach-Alpha = .870</i>			
<i>Madde</i>	<i>MTK</i>	<i>Faktör yükü</i>	KÜLTÜREL BİLİNÇ (cultural awareness)
(m25)	,594	784	Yaşadığım şehirdeki kültürel faaliyet potansiyelinin farkındayım
(m26)	,524	767	Tiyatro ve/veya sinemaya giderim
(m24)	,545	746	Yaşadığım şehirdeki kültürel değer taşıyan yerleri bilirim
(m5)	,587	590	Müze ve/veya tarihi yerleri ziyaret ederim
(m51)	,499	585	Kültürel hayatı etkileyen bilişim teknolojilerini etkin bir şekilde kullanırım
<i>Cronbach-Alpha = .778</i>			

Madde	MTK	Faktör yükü	KÜLTÜREL POTANSİYEL (cultural potential)
(m19)	,513	774	Açık ve anlaşılır konuşurum
(m42)	,705	705	Çevremdekilerle sosyal ve medeni ilişkilerim üst düzeydedir
(m43)	,540	675	Toplumunu yönlendirebilecek derecede çevremde söz sahibi biriyim
(m20)	,510	649	Akıcı konuşurum
(m11)	,577	636	Çevremde kendini yetiştirmiş, kültürlü bir insan olarak tanınırım

Cronbach-Alpha = .822

Açıklanan Varyans = 57	KMO = ,928
Toplam Cronbach-Alpha = ,948	Barlett Küresellik Testi = p<.01

Tablo 2 incelendiğinde, birinci boyuttaki faktörlerin yük değerleri .30 ile .79, ikinci boyuttaki faktörlerin yük değerleri .64 ve .79, üçüncü boyuttaki faktörlerin yük değerleri .58 ile .78 ve dördüncü boyuttaki yük değerleri .63 ile .77 arasında değişmektedir. Birinci boyutta yer alan maddelerin madde toplam korelasyonları .53 ile .72 arasında, ikinci boyutta maddelerin .50 ile .66 arasında, üçüncü boyutta maddelerin .49 ile .59 arasında ve dördüncü boyutta maddelerin .51 ve .70 arasında değiştiği görülmektedir.

Dört boyutlu ölçekten elde edilen puanlar için hesaplanan alfa iç tutarlılık katsayısı birinci boyut için .917, ikinci boyut için .870, üçüncü boyut için .778 ve dördüncü boyut için .822'dir. Dört boyutlu ölçeğin alfa tutarlılık katsayısı ise .948'dir.

Ölçeğin boyutları arasındaki ilişkisini tespit etmek için yapılan korelasyon testinde boyutların orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişkilerinin olduğu tespit edilmiştir. Aşağıdaki tablo 3'te elde edilen değerler verilmiştir:

Tablo 3. Ölçeğin boyutları arasındaki korelasyon durumları

	Entelektüel Birikim	Katılım	Kültürel Bilinç	Kültürel Potansiyel
Entelektüel Birikim	1,000			
Katılım	,676	,1,000		
Kültürel Bilinç	,676	,590	1,000	
Kültürel Potansiyel	,689	,529	,600	1,000

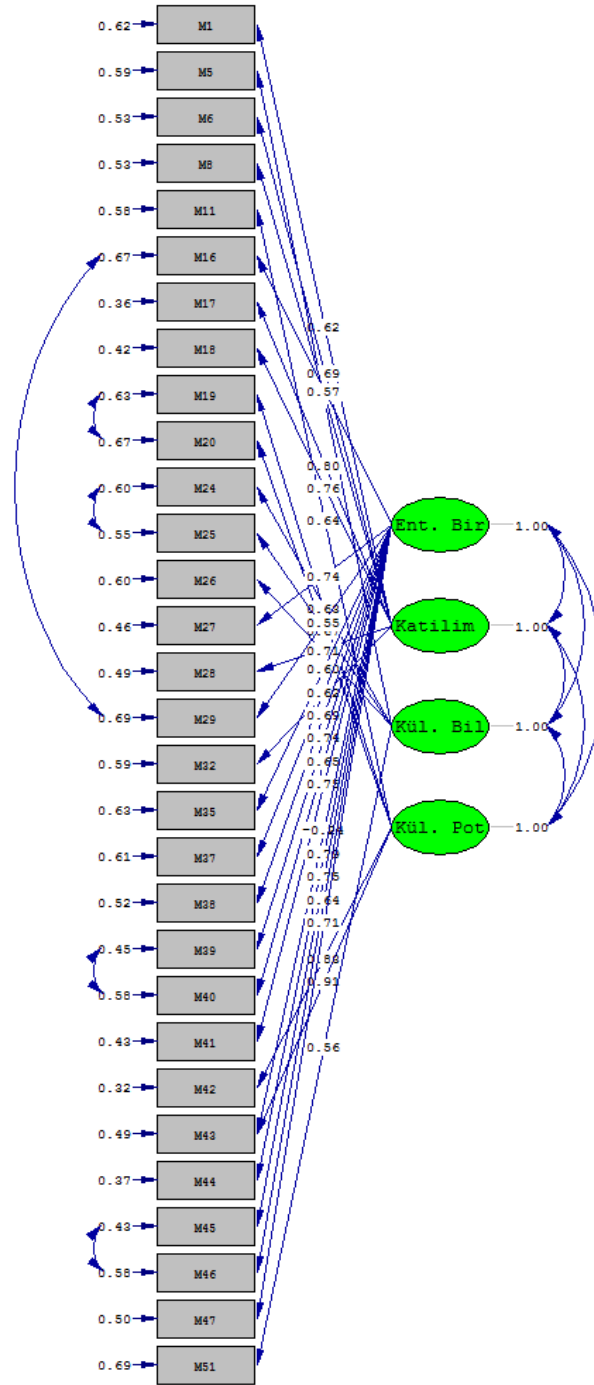
Not: .10'dan büyük olan değerler anlamlı olarak değerlendirilebilir (p<.05).

Tablo 3'te de görüldüğü gibi boyutlar arasındaki ilişki düzeyi .52 ile .68 arasında değişim göstermektedir. Bu durumda daha önce de belirtildiği üzere pozitif yönde orta derecede bir ilişkiden söz edilebilir.

Ölçme aracının yapı geçerliği için bir diğer yöntem ise Doğrulayıcı Faktör Analizidir (DFA). Açıklayıcı faktör analizinde bulunan faktör yapısının doğrulanıp doğrulanmadığını

belirlemek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi işlemi yapılmıştır. Bu çalışmada yapılan DFA için Ki-Kare Uyum Testi, karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI), normlaştırılmış uyum indeksi (NFI), iyilik uyum indeksi (GFI), düzeltilmiş iyilik uyum indeksi (AGFI), fazlalık uyum indeksi (IFI), tahmin hatalarının ortalamasının karekökü (RMSEA) ve standartlaştırılmış hata kareleri ortalamasının karekökü (SRMR) uyum indeksleri incelenmiştir. RMSEA için .08 ve aşağı değerler iyi uyuma .08 ile .10 arası değerler zayıf uyuma işaret etmektedir (Hooper, Coughlan, ve Mullen, 2008). *GFI*, CFI, NFI, ve IFI indeksleri için 0.90 değeri kabul edilebilir uyuma ve 0.95 değeri mükemmel uyuma işaret etmektedir (Hu ve Bentler, 1999; Bentler ve Bonett, 1980; Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller 2003). AGFI için .85 değeri kabul edilebilir uyum değer ve .90 değeri iyi uyumu; SRMR için 0.05 değeri iyi uyumu ve 0.05 ile 0.10 arasındaki değerler ise kabul edilebilir uyumu; χ^2/sd için 2 ve altı iyi uyumu, 2 ile 3 arası ise kabul edilebilir uyumu göstermektedir (Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller, 2003).

Ölçme aracı için yapılan DFA'da elde edilen modelin uyum indeksleri incelenmiş ve Ki-kare değerinin ($\chi^2=1018.93$, $N=256$, $sd=393$, $p=0.00$) anlamlı olduğu görülmüştür. Uyum indeksi değerleri ise RMSEA; 0.079, SRMR; 0.065, GFI; 0.79, AGFI; 0.75, CFI; 0.96, IFI; 0.97, NFI; 0.94; $\chi^2/df = 2.59$ olarak bulunmuştur. Buna göre modelin kabul edilebilir uyum düzeyinde olduğu söylenebilir. Modele ilişkin faktör yükleri Şekil 1'de gösterilmiştir. Analizde de gözüktüğü üzere aynı boyutta yer alan bazı maddelerde anlamsal olarak yakınlıktan dolayı modifikasyon uygulanmıştır. Bu maddeler; entelektüel birikim boyutunda 16-29., 39-40. ve 45-46. maddeler, kültürel bilinç boyutunda 24-25. Maddeler ve kültürel potansiyel boyutunda 19-20. maddelerdir (Şekil 1).

Şekil 1: Açımlayıcı faktör analizi sonucundaki modelin yük değerleri

Sonuç ve Öneriler

Ölçeğin yapı geçerliğini ve güvenilirliğini test etmek için yapılan analizler dikkate alındığında veri toplama aracının geçerli ve güvenilir ölçüm yaptığına karar verilmiştir. Geçerlik güvenilirlik analizleri için madde ayırt ediciliği, madde toplam korelasyonu, açımlayıcı faktör analizi, iç tutarlılığa dair güvenilirlik analizi, boyutlar arası korelasyon ve doğrulayıcı faktör analizine dair bulgulara bakıldığında elde edilen değerlerin yeterli düzeyde olduğu anlaşılmıştır. Ölçeğin modelinde yer alan boyutların ise literatürde karşılığının olduğu görülmüştür.

Ölçeğin son halinde 13 maddeden oluşan kişisel bilgilere ait kısım ile 30 maddeden oluşan öğretmenlerin kültürel sermaye yeterliklerine dair algıları ölçmeyi amaçlayan kısım

yer almaktadır. Ölçme aracı bu haliyle öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik algılarının incelenmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR/REFERENCES

- Aksoy, A., Enlil, Z. (2010). *Kültür Ekonomisi Envanteri, İstanbul 2010*.
- Arun, Ö. (2009). "Yaşlı Bireyin Türkiye Serüveni: Türkiye’de Yaşlı Bireyler Arasında Kültürel Sermaye Dağılımı." *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2009 8(1).
- Bentler, P. M., & Bonett, D. G. (1980). Significance Tests and Goodness of Fit in the Analysis of Covariance Structures. *Psychological Bulletin*, 88 (3), 588-606.
- Bernstein, B. (1977). *Class, codes, and control. Volume 3: Towards a theory of educational transmissions*. London: Routledge and Kegan Paul
- Bourdieu, P. (1970). "le marché des biens symboliques." *L'Année sociologique*, no. 22, s. 49-126.
- Bourdieu, P. (1984). *Questions de sociologie*. Paris: Minuit
- Bourdieu, P. (1986). "The Forms of Capital." in *Handbook of Theory and Research for the Sociology Education*, ed: John G. Richardson. New York: Greenwood Press.
- Bourdieu, P., & Passeron, J. (1970). *Reproduction in education, society and culture*. London: Sage.
- Bridges, T. S. (2009). Gender Capital and Male Bodybuilders. *Sage Publications*. 15(1). s. 83–107
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Comfrey, A. L., ve Lee, H. B. (1992). *A First Course in Factor Analysis*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Çerezcioglu, A. (2013). Extreme Metal Scene’de Kültürel Sermaye: İzmir Metal Scene Örneği. *İnönü Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Dergisi*. Cilt/Vol. 3 Sayı/No.7 (2013): ss: 69-80
- De Graaf, N. D., De Graaf, P. M., Kraaykamp, G. (2000). Parental Cultural Capital and Educational Attainment in the Netherlands: A Refinement of the Cultural Capital
- DiMaggio, P., Mukhtar, T. (2004). Arts Participation As Cultural Capital In The United States, 1982–2002: Signs of decline? *Elsevier Poetics*. 32. s. 169–194
- Ekşioğlu, Ş. Z. (2012). Kültürel Sermaye ve Ekonomik Kalkınma Arasındaki İlişkinin Girdi Çıktı Analizi ve Fayda Maliyet Analizi Yöntemleri İle Türkiye İçin Değerlendirilmesi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul
- Ekşioğlu, Ş. Z. (2013). "Kültür İle İlgili Faaliyetlerin Ekonomik Etkisi." *EY International Congress on Economics I "Europe And Global Economic Rebalancing"* Gazi Üniversitesi. Ankara.
- Feniger, Y., Shavit, Y., Ayalon, H. (tarihsiz). *Cultural Capital, Social Capital and Educational Achievement in Religious and Secular Education in Israel*. Erişim Adresi: <http://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CQAQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.ccpr.ucla.edu%2Fpublications%2Fconference-proceedings%2FCP-05-081.pdf&ei=ZsGEVJWqM8v2Uv-AghA&usg=AFQjCNFjIVbQs6s-eiITyzz5f10p153-w&bvm=bv.80642063,d.d24>
Erişim Tarihi: 02.02.2014
- Hooper, D., Coughlan, J. & Mullen, M. R. (2008) "Structural Equation Modelling: Guidelines for Determining Model Fit." *The Electronic Journal of Business Research Methods*, 6 (1), 53 – 60. 13.11.2012, www.ejbrm.com

- Hu, L. & Bentler, P. M. (1999). Cutoff Criteria for Fit Indexes in Covariance Structure Analysis: Conventional Criteria Versus New Alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1-55.
- Kane, D. (2004). Network Approach To The Puzzle Of Women's Cultural Participation. *Elsevier Poetics*.32 s.105-127.
- Khodadady, E., Mokhtary, M. (2013). Cultural Capital and English Language Achievement at Grade Three in Iranian High Schools. *Journal of Language Teaching and Research*. Vol. 4. No. 4. s. 715-723.
- Khodadady, E., Natanzi, M. (2012). Designing and Validating a Scale Measuring Cultural Capitals of Iranian University Students Majoring in English. *Theory and Practice in Language Studies*. Vol. 2. No. 8. s. 1627-1634.
- Kip, S. M. (2010). Kültürel Sermaye ve Televizyon İzleme Alışkanlıkları. *Ege Üniversitesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı*. Doktora tezi. İzmir.
- Koytak, E. (2012). Tahakküme Hükmetmek: Bourdieu Sosyolojisinde Toplum ve Bilim İlişkisi. *Sosyoloji Dergisi*. 3. (25).
- Leger Marketing (2007). Edmonton Cultural Capital. Erişim Adresi: <http://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&ved=0CCgQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.edmontonculturalcapital.com%2Fdocs%2FLegerBenchmarkReport.pdf&ei=fnVrU4y-H-PH7AbU5IGIDA&usg=AFQjCNESzv5KdwJRUF08KSWOYL46yfEzka> Erişim Tarihi: 03.01.2014
- Oğuz, E., S. (2011). Toplum Bilimlerinde Kültür Kavramı. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*. Volume 28. No: 2.
- Osborne, J. W. ve Costello, A. B. (2004). Sample size and subject to item ratio in principal components analysis. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 9(11). Perspective. *Sociology of Education*. Vol. 73. 92-111.
- Pishghadam, R., Zabihi, R. (2011). "Social and Cultural Capital in Creativity". *Canadian Social Science* Vol. 7. No. 2. s. 32-38
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H. & Müller, H. (2003). Evaluating the Fit of Structural Equation Models: Tests of Significance and Descriptive Goodness-of-Fit Measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.
- Upright, C. B. (2004). "Social Capital And Cultural Participation: Spousal Influences On Attendance At Arts Events". *Elsevier Poetics*.32 (2004). s.129-143.
- Ünal, A. Z. (2004). "Sosyal Tabakalaşma Bağlamında Pierre Bourdieu'nün Kültürel Sermaye Kavramı". Doktora tezi. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Ankara.
- Warde, A., Bennett, T., Gayo-Cal, M., LeRoux, B., Rouanet, H., Silva E., Savage, M., Wright, D. (2007). *Sociology of Consumption Working Group ESA 8th Conference*. Glasgow Press.
- Yurdugül, H. (tarihsiz). *Davranış Bilimlerinde Ölçek Geliştirme Çalışmaları için Bazı Ayrıntılar*, Erişim Adresi: http://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CBsQFjAA&url=http%3A%2F%2Fyunus.hacettepe.edu.tr%2F~yurdugul%2F3%2Findir%2FFA_OrneklemGenislikleri&ei=WseEVKH1Acj9UJC1gdgP&usg=AFQjCNEY2btFd5tiTz0m9aSy0tNKxw6h_Q&bvm=bv.80642063,d.d24 Erişim Tarihi: 01.02.2014
- Zabihi, R., Pordel, M. (2011). Design, Application, and Factor Structure of a Cultural Capital Questionnaire: Predicting Foreign Language Attributions and Achievement. *English Language and Literature Studies*. Vol. 1, No. 1.